

EESTI PANK

TEABELEHT

Nr 7 (246)

20. detsember 2004

EESTI 2004. AASTA III KVARTALI ESIALGSE MAKSEBILANSI KOMMENTAAR

- 2004. aasta III kvartali maksebilansi jooksevkonto puudujääk vähenes eelmise kvartaliga võrreldes kaks korda ja oli 3,3 miljardit krooni.
- Viimase nelja kvartali baasil moodustas jooksevkonto puudujääk 14% oodatavast sisemajanduse koguproduktist (SKP) ning sama kvartali baasil 9,2% (vt tabel 1 ja joonis 1)¹.
- Jooksevkonto defitsiidi vähenemist mõjutasid kaupade ja tulude kontode puudujääkide kahanemine ning teenuste konto ülejäägi kasv.
- Tulude netoväljavoolu pidurdumisele avaldas mõju Eesti investorite rekordiliselt kõrge tulu välismaistelt otseinvesteeringutelt. Tulude netoväljavool moodustas 3,9% oodatavast SKPst (eelmise aasta samas kvartalis 6,1%).
- Väliskapitali netosissevool toimus peamiselt muude investeeringute vormis.
- Maksebilansi reservid kasvasid 2 miljardi krooni võrra.

JOOKSEVKONTO puudujäägi peamine põhjustaja oli endiselt **kaupade konto** 6,8 miljardi krooni suuruse miinusega, mis ületas küll aastatagust näitajat 1,1 miljardi krooniga, kuid kahanes eelmise kvartali suhtes sama suurusjärgu võrra. Suhtena SKPsse moodustas kaupade konto puudujääk 19%. Kaupade väljavedu ulatus 19,3 ja sissevedu 26,1 miljardi kroonini. Kaupade käibe taseme tõusu 2003. aastaga võrreldes on põhjustanud nii liitumine Euroopa Liiduga kui ka senikehtinud aruandlussüsteemi muutus, mistõttu liitumiseelne ja -järgne väliskaubandusstatistika ei ole otseselt võrreldav.²

Kaupade väljaveo suurimad kaubagrupid olid traditsiooniliselt masinad ja seadmed, puit, puidutooted ja mööbel ning tekstiilitööstuse toodang. Sisseveos domineerisid samuti masinad ja seadmed, mille osa suurenes 36%ni kogusisseveost. Järgnesid keemiakaubad, transpordivahendid ning metalltooted.

Peamine väliskaubanduspartner oli laienenud Euroopa Liit, mille osa kaupade kogukäibes vähenes veidi ja moodustas 76%. Suurimad partnerriigid olid Soome, Rootsi, Saksamaa, Läti ja Leedu, mis kokku hõlmasid kaupade väljaveost 57% ja sisseveost 52%.

¹ Jooksevkonto puudujääk reinvesteeringut tuludeta, mille puhul reaalselt rahaliikumist ei toimu, moodustas viimase nelja kvartali baasil 8,7% oodatava SKP suhtes.

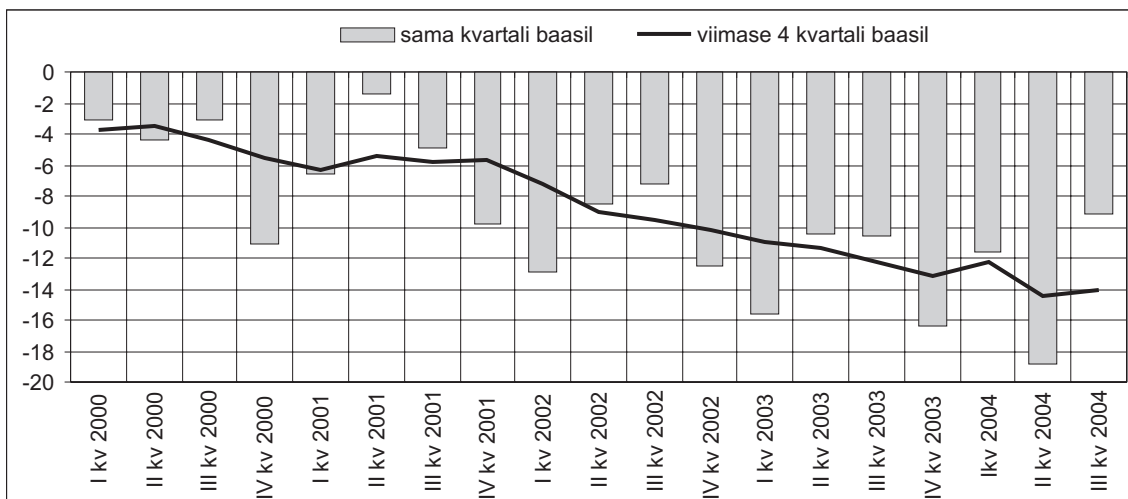
² Alates 1. maist 2004 põhineb väliskaubandusstatistika kahe aruandlussüsteemi kombinatsioonil: kaubavahetust Euroopa Liidu väliste riikidega arvestatakse endiselt Maksu- ja Tolliametile esitatud tollideklaratsioonide alusel (nn Extrastat), ühendusesisene kaubavahetus registreeritakse nn Intrastati küsitluse abil, mille korraldajaks on Statistikaamet (vt www.stat.ee). Kui Extrastat võimaldab endiselt kasutada põhikaubandussüsteemi, jättes välja kaubavahetuse läbi tolliladude, siis Intrastat ei võimalda andmetest välja filtreerida läbi vaheladude liikunud kaupa, mis reaalselt Eesti siseturule ei jõua, kajastades seega pigem üldkaubanduse põhimõtteid. Seetõttu on nii kaupade sisse- kui väljaveo üldine tase varasemate perioodidega võrreldes kõrgem ja aegridade võrdlemisel tuleb seda eripära silmas pidada. Samuti pole Intrastati aruannete struktuurierinevuste tõttu tollideklaratsioonidega võrreldes enam piisava täpsusega võimalik eristada nn normaaleksporti ja -importi töötluskaupade sisse- ja väljaveost.

Tabel 1. Eesti maksebilanss (mln kr)*

	1999	2000	2001	2002					2003					2004		
	Kokku	Kokku	Kokku	I	II	III	IV	Kokku	I	II	III	IV	Kokku	I	II	III
Jooksevkonto	-3 607,7	-5 093,4	-5 889,5	-3 380,9	-2 658,2	-2 169,4	-3 674,4	-11 882,9	-4 546,6	-3 450,5	-3 416,6	-5 149,4	-16 563,1	-3 676,9	-6 689,4	-3 270,7
Kaubad ja teenused	-3 755,4	-3 569,0	-3 623,7	-2 249,0	-1 859,9	-1 574,8	-2 634,5	-8 318,2	-3 325,3	-1 818,2	-1 950,7	-3 007,0	-10 101,1	-1 822,6	-4 298,1	-2 519,1
Kaubad**	-12 096,9	-13 143,6	-13 783,9	-3 904,7	-4 820,9	-4 682,0	-4 588,0	-17 995,6	-5 448,6	-5 058,9	-5 702,3	-5 641,1	-21 850,9	-4 627,6	-8 040,0	-6 771,2
kreedit (FOB)	36 995,2	56 345,9	58 667,1	13 156,1	14 766,6	14 238,5	16 172,4	58 333,6	14 329,4	16 095,2	15 518,8	17 590,3	63 533,8	16 905,2	18 451,2	19 332,5
deebet (FOB)	-49 092,1	-69 489,5	-72 451,0	-17 060,8	-19 587,5	-18 920,5	-20 760,4	-76 329,2	-19 778,1	-21 154,1	-21 221,1	-23 231,4	-85 384,7	-21 532,8	-26 491,1	-26 103,7
Teenused	8 341,5	9 574,6	10 160,2	1 655,7	2 961,0	3 107,2	1 953,5	9 677,4	2 123,4	3 240,7	3 751,6	2 634,1	11 749,9	2 805,0	3 741,9	4 252,1
kreedit	21 951,9	25 485,8	28 866,5	5 653,4	8 004,7	7 730,1	6 891,5	28 279,7	6 027,3	7 942,6	8 859,3	7 985,4	30 814,4	7 358,2	9 470,8	9 814,4
deebet	-13 610,4	-15 911,2	-18 706,3	-3 997,7	-5 043,7	-4 622,9	-4 938,0	-18 602,3	-3 903,9	-4 701,8	-5 107,6	-5 351,3	-19 064,6	-4 553,2	-5 728,9	-5 562,3
Tulu	-1 505,8	-3 483,4	-4 926,1	-1 504,0	-1 270,7	-951,1	-1 697,3	-5 423,1	-1 608,9	-1 886,9	-1 964,4	-2 476,5	-7 936,7	-2 201,3	-2 905,9	-1 390,7
kreedit	1 964,3	2 008,0	2 994,7	638,8	763,1	1 239,5	697,9	3 339,3	617,2	966,3	1 099,3	703,2	3 385,9	625,3	876,1	1 744,3
deebet	-3 470,1	-5 491,4	-7 920,8	-2 142,8	-2 033,8	-2 190,6	-2 395,2	-8 762,4	-2 226,1	-2 853,2	-3 063,7	-3 179,7	-11 322,7	-2 826,5	-3 782,0	-3 135,0
Jooksevülekanded	1 653,5	1 959,0	2 660,3	372,1	472,4	356,5	657,4	1 858,4	387,5	254,6	498,5	334,1	1 474,7	346,9	514,6	639,2
kreedit	2 257,5	2 454,8	3 174,1	620,5	757,7	615,4	882,7	2 876,3	741,0	573,5	802,4	757,9	2 874,8	812,9	1 191,1	1 377,8
deebet	-604,0	-495,8	-513,8	-248,4	-285,3	-258,9	-225,3	-1 017,9	-353,4	-318,9	-303,9	-423,8	-1 400,1	-466,0	-676,5	-738,6
Kapitali- ja finantskonto (reservvarata)	5 916,6	7 273,2	4 863,1	3 825,9	2 051,1	2 654,9	4 207,7	12 739,6	5 230,2	3 389,8	3 611,3	6 748,5	18 979,7	3 119,3	7 326,7	4 350,9
Kapitalikonto	17,8	278,5	90,0	138,0	46,1	121,2	15,4	320,7	126,3	-6,3	257,8	171,2	549,0	27,7	154,7	554,5
Finantskonto	5 898,8	6 994,7	4 773,1	3 687,9	2 005,0	2 533,7	4 192,3	12 418,9	5 103,8	3 396,1	3 353,5	6 577,3	18 430,7	3 091,6	7 172,0	3 796,4
Otseinvesteeringud	3 208,2	5 601,4	5 901,3	1 715,1	168,1	-30,8	759,4	2 611,8	4 322,2	2 186,0	2 622,5	1 301,6	10 432,2	1 651,7	2 529,9	554,2
Välismaal	-1 239,8	-1 043,1	-3 528,3	-319,3	-891,0	-686,3	-291,8	-2 188,4	-274,3	-219,7	-959,7	-584,8	-2 038,5	-1 004,1	-837,5	-1 681,8
Eestis	4 448,0	6 644,5	9 429,6	2 034,4	1 059,1	655,5	1 051,2	4 800,2	4 596,4	2 405,8	3 582,2	1 886,4	12 470,7	2 655,8	3 367,4	2 236,0
Portfelliinvesteeringud	156,0	1 417,5	-665,0	-1 138,5	1 946,6	1 695,3	-124,7	2 378,7	5 030,5	-4 470,1	-1 030,8	2 861,7	2 391,3	-780,5	5 637,5	-2 831,7
Nõuded	-1 894,9	153,1	-2 100,2	-1 160,8	-88,1	-1 731,2	-202,8	-3 182,9	189,7	-2 074,7	-1 623,9	-1 842,6	-5 351,5	-769,0	-188,1	-2 439,5
Omandiväärtpaberid	187,0	53,3	236,5	-5,4	74,5	-52,4	-7,6	9,1	-124,5	-263,4	-199,0	-442,0	-1 028,9	-441,7	-569,9	-585,1
Võlaväärtpaberid	-2 081,9	99,8	-2 336,5	-1 155,4	-162,6	-1 678,8	-195,2	-3 192,0	314,2	-1 811,4	-1 424,9	-1 400,6	-4 322,7	-327,3	381,7	-1 854,5
Kohustused	2 050,9	1 264,4	1 435,2	22,3	2 034,7	3 426,5	78,1	5 561,6	4 840,8	-2 395,4	593,1	4 704,4	7 742,9	-11,5	5 825,7	-392,2
Omandiväärtpaberid	3 292,3	-538,8	568,4	299,2	517,0	-103,6	199,6	912,2	109,6	680,2	544,8	151,9	1 486,5	68,4	376,8	144,6
Võlaväärtpaberid	-1 241,4	1 803,2	866,8	-276,9	1 517,7	3 530,1	-121,5	4 649,4	4 731,2	-3 075,6	48,3	4 552,5	6 256,4	-80,0	5 448,8	-536,8
Tuletisinstrumentid	2 534,6	17,5	-34,7	-3,5	-10,9	-0,1	-49,2	-63,7	78,8	-7,8	-61,5	-28,8	-19,3	68,1	-42,6	-62,2
Nõuded	-1 651,2	-77,8	-0,3	-4,3	-17,4	-5,0	-16,5	-43,2	-64,4	-4,7	-52,0	-18,0	-139,1	56,5	-5,5	-18,7
Kohustused	421,8	95,3	-34,4	0,8	6,5	4,9	-32,7	-20,5	143,2	-3,1	-9,5	-10,7	119,9	11,7	-37,1	-43,5
Muud investeeringud	-2 073,0	-41,7	-428,5	3 111,3	-109,7	869,2	3 557,6	7 428,4	-4 327,7	5 688,0	1 823,3	2 442,8	5 626,5	2 152,3	-952,9	6 136,1
Nõuded	4 185,8	-2 638,3	-3 716,7	-705,3	-672,5	2 779,7	-706,8	695,1	-3 696,8	2 809,7	225,2	-1 235,3	-1 897,2	-1 676,3	-4 892,3	2 972,0
Pikaajalised	1 691,5	-1 108,7	-322,7	274,8	95,9	-1 058,9	-394,8	-1 083,0	131,0	-154,6	84,8	-622,4	-561,3	-1 152,0	-1 858,5	285,5
Lühiajalised	2 494,3	-1 529,6	-3 394,0	-980,1	-768,4	3 838,6	-312,0	1 778,1	-3 827,7	2 964,2	140,5	-612,9	-1 335,9	-524,4	-3 033,8	2 686,5
Kohustused	-511,3	2 596,6	3 288,2	3 816,6	562,8	-1 910,5	4 264,4	6 733,3	-630,9	2 878,3	1 598,1	3 678,1	7 523,6	3 828,7	3 939,4	3 164,1
Pikaajalised	1 797,6	-549,9	1 814,4	976,7	-161,3	-890,6	1 904,2	1 829,0	1 368,5	485,0	1 109,4	1 264,2	4 227,2	690,9	288,2	-575,0
Lühiajalised	-1 797,6	3 146,5	1 473,8	2 839,9	724,1	-1 019,9	2 360,2	4 904,3	-1 999,4	2 393,3	488,7	2 413,8	3 296,4	3 137,7	3 651,2	3 739,0
Vead ja täpsustused		90,7	296,2	210,4	381,2	-459,2	-62,3	70,1	49,2	-318,8	336,1	-170,9	-104,5	89,2	87,7	937,5
Üldbilanss		2 270,5	-730,2	655,4	-225,9	26,3	471,0	926,8	732,7	-379,6	530,8	1 428,1	2 312,1	-468,4	725,1	2 017,7
Reservvara		-2 270,5	730,2	-655,4	225,9	-26,3	-471,0	-926,8	-732,7	379,6	-530,8	-1 428,1	-2 312,1	468,4	-725,1	-2 017,7

*Vastavalt täiendava teabe laekumisele on korrigeeritud eelnevate perioodide andmeid.

** Seoses Eesti ühinemisega ELiga 1. mail 2004 muutus põhjalikult kaupade liikumise arvestuse süsteem Eesti ja teiste liikmesriikide vahel, mistõttu väliskaubanduse aegread enne ja pärast liitumist ei ole otseselt võrreldavad.

Joonis 1. Jooksevkonto saldo SKP suhtes (%)

Teenuste konto ülejääk suurenes aastaga 13% ning oli 4,3 miljardit krooni. Teenuste eksport kasvas 11% ja import 9%. Teenuste positiivse saldo kasvu mõjutasid enim reisis teenused ja muud äriteenused. Veeteenuste ülejäägi vähenemisele avaldas mõju maksuvaba kaubanduse kaotamine transpordivahenditel seoses ELiga ühinemisega. Teenuste konto käibe struktuuris kasvas mõnevõrra veeteenuste ja langes muude äriteenuste osa – vastavalt 45% ja 15%. Reisis teenused hõlmasid teenuste käibest endiselt 30%.

Teenuste osas olid Eesti peamisteks äripartneriteks ELi liikmesriigid, mis 2004. aasta III kvartalis hõlmasid teenuste müügist 74% ja ostust 70%. Suurim positiivne saldo oli Eestil Soomega (2 miljardit krooni).

Tulude konto puudujääk vähenes 2004. aasta III kvartalis nii eelmise aasta sama perioodi kui ka eelmise kvartaliga võrreldes vastavalt 30% ja kaks korda, moodustades 1,4 miljardit krooni ehk 3,9% oodatavast SKPst. Netoväljavoolu kahanemise põhjuseks oli eelkõige Eesti investorite poolt välismaale paigutatud otseinvesteeringutelt saadud rekordiline tulu (1,1 miljardit krooni). Mitteresidentide poolt Eestisse paigutatud kapitalilt ja tööjõult teenitud tulu oli 3,1 ja residentide välismaale tehtud investeeringutelt teenitud tulu 1,7 miljardit krooni. Mitteresidentide investeerimistulust hõlmas otseinvesteeringutulu 82% ja residentide puhul 72%, mis valdavas osas moodustas reinvesteeringutulu. Jättes tulude kontost välja taasinvesteeringutulu, mille puhul reaalselt rahaliikumist ei toimu, oli tulude netoväljavool 0,3 miljardit krooni.

Suurem osa residentide investeeringutulust pärines Küprosel, Lätist ja Leedust. Euroopa Liidu osatähtsus oli 85%. 40% tulust teeniti finantsvahenduse ning kolmandik veonduse, laenduse ja side investorite poolt. Eestisse tehtud investeeringutelt saadud tulust kuulus 94% ELi liikmesriikide investoritele (valdavalt Soome, Rootsi ja Suurbritannia). Enim tulu saadi finantsvahendusest ja töötlevast tööstusest (kumbki 27%), millele järgnes veondus, laendus ja side (19%).

Ülekannete konto (nii jooksev- kui ka kapitaliülekanded) ülejääk suurenes enam kui poole võrra. Kasv toimus valdavalt ELi struktuurifondide toetuste arvel.

FINANTSKONTO positiivne saldo vähenes 2004. aasta II kvartaliga võrreldes ligi kaks korda ning moodustas 3,8 miljardit krooni. Sellest 0,6 miljardit krooni moodustas otsein-

vesteeringute ning 6,1 miljardit krooni muude investeeringute sissevool. Portfelliinvesteeringute osas toimus netoväljavool.

Otseinvesteeringute tagasihoidliku netosissevoolu põhjustasid residentide suurenenud otseinvesteeringud välismaale, mis moodustasid III kvartalis 1,7 miljardit krooni. Mitteresidentide otseinvesteeringud Eestis kasvasid 2,2 miljardi krooni võrra.

Neljandik otseinvesteeringute sissevoolust olid aktsia(osa)kapitali investeeringud, taasinvesteeringud 2,2 miljardit krooni. Suurimad investorid olid Skandinaaviast (Soome, Rootsi) ja Hollandist. Euroopa Liidu osakaal otseinvesteeringute sissevoolus oli ligi 90%. Peamiselt investeeriti kinnisvara, rentimise ja äritegevuse sektorisse, hulgi- ja jaekaubandusse ning tööstusse ja finantsvahendusse.

Residentide 1,7 miljardi kroonisest otseinvesteeringukapitalist välismaale moodustasid investeeringud aktsia(osa)kapitali ligi 0,8 miljardit krooni ning taasinvesteeringud tulud 1 miljard krooni. Investeeriti peamiselt Läti, Venemaale ja Leetu. Euroopa Liidu osakaal oli 92%. Suurimad investeeringud tegid kinnisvara, rentimise ja äritegevuse, finantsvahenduse ning veonduse, laonduse ja side investorid.

Portfelliinvesteeringute netoväljavool moodustas 2,8 miljardit krooni. Portfelliinvesteeringute nõuded suurenesid 2,4 ja kohustused vähenesid 0,4 miljardi krooni võrra. Nõuded suurenesid eelkõige valitsemissektori investeeringute tulemusena välismaistesse võlaväärtpaberitesse.

Finantskonto kapitali sissevoolu põhikanaliks olid **muud investeeringud**, mille netosissevool oli 6,1 miljardit krooni, kusjuures nõuded vähenesid 3 ja kohustused kasvasid 3,1 miljardi krooni võrra. Muude investeeringute liikumine toimus peamiselt lühiajalise kapitali vormis krediidasutuste kaudu.

* * * * *

Täpsustatud andmetel moodustas 2004. aasta II kvartali maksebilansi jooksevkonto puudujääk 6,7 miljardit krooni ehk viimase nelja kvartali baasil 14,5% SKP suhtes.

2004. aasta esialgne maksebilanss avaldatakse Eesti Panga koduleheküljel (www.eestipank.info) 28. märtsil 2005 kell 12.

Avaldamisel või tsiteerimisel palume viidata allikale.

Eesti Panga rahvusvaheliste ja avalike suhete osakond